

• ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI • ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

BALALAR FOLKLOR SAZ ÁSPABLARI HÁM ATAMALARÍ HAQQÍNDA

Xudaybergenov Sarvarjan

ÓzMKÓMI NF “Folklor hám etnografiya” kafedrası

“Folklor hám etnografiya” qaniyeligi sırtqı bólüm 2-kurs studenti

Moyanov Iqlasbay Jiyenbaevich

dotcent, PhD

Ózbekistan mámleketlik kórkem óner hám mádeniyat instituti Nókis filyali

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10464578>

Annotaciya. Bul maqalada balalar folklor saz áspabları hám atamaları haqqında sóz etilgen.

Gilt sózi: Folklor, balalar, saz áspab, muzika, qobız, qosıq, shıgarma, qobız atamaları.

ABOUT CHILDREN'S FOLKLORE INSTRUMENTS AND NAMES

Abstract. This article tells about children's folklore instruments and their names.

Key word: folklore, children, the word áspab, music, kobyz, spoon, artwork, kobyz names.

О ДЕТСКИХ ФОЛЬКЛОРНЫХ ИНСТРУМЕНТАХ И НАЗВАНИЯХ

Аннотация. В этой статье рассказывается о детских фольклорных инструментах и их названиях.

Ключевое слово: фольклор, дети, слово áspab, музыка, кобыз, ложка, произведение искусства, имена кобыз.

Ayyemgi zamanlarda “qobız” uǵımı uliwma “saz ásbabı” maǵanasın ańlatса kerek. Sebebi, balalarǵa arnalǵan sazqobız sırnayıdıń qızıl ılaydan islengen túri de, al jelqobız mes tárizles áspap ekeni belgili. Saraylarda saqlanǵan narqobız (qobız – bas) benen qarapayım balaqobız (qobız – prima) uliwma túsinikten qobız (qızılqobız) atalmış sazdıń biri úlkeni, ekinshisi kishi túri bolsa, skripkaǵa megzes sımqobız tarlı áspap túrine kiredi. Birazlar onı “iyıq” (“iyinqobız”) dese, qazaq halqi “sazgen” dep ataydı. Qádimgi kábiqobız (qobızqabaq) qabaqtan islense, shıngobız (Buxara qaraqalpaqlarında “shańǵıawız” – S. A.) temirden jasaladı. Qırğızlarda ol “temirqobız” degen atamaǵa iye. Qullası, bári de saz ásbabınıń túrleri. Balalardıń birewi bir gáp aytıp turıp, onı ekinshisi basqasha uqsa, ádepkı balanıń “Men ne dedim, qobızım ne deydi...” dep teńlesiniń ańsız atawlısına baylanıshı kelip shıqqan bolsa, ájep emes.

Jámlep kelgende, balalar folklorınıń ózinde kóplegen saz ásbaplarınıń atları ataladı, ayırımlarınıń kelip shıǵıwı haqqında ájayip ápsanalar dóretilgen. Usı saz ásbaplarınıń tariyxın úyreniw menen qatar, olarǵa baylanıshı awızekи dóretpelerdi jiynap, qayta tiklew máselesi,

• ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI •

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

balalardıń ruwxıy dúnyasın óana emes, qaraqalpaq xalqınıń muzikalıq folklor keńisligin de keńeyte túsetuǵınlıǵı tábiyyi. Hár bir folklorlıq shıgarmaları hár túrli dáwirlerdi basınan keshirip, ózine tán bolǵan mazmun hám kórkemlilik ózgesheligin toplap, áwladdan – awladqa ótip kelgen. Sonlıqtan hár bir folklorlıq shıgarmalar tariyxıy tamırına, dóreliw sebeplerine iye boladı. Qaraqalpaq xalqıda óziniń barlıq turmısınıń quwanıshın, qapashılıǵın folklorlıq shıgarmalar arqalı bayanlap toy – tamasha, qayǵı - muńın atqaratuǵın bay folklorlıq shıgarmaların dóretken.

Bul balalar folklorlıq qosıqları qaraqalpaq folklorınıń ishinde ulken orındı iyeleydi.

Xalqımız onı ásirler boyına atadan - balığa miyras etip qaldırıp, búgingi kunge shekem jetip kelgen. Bul balalar folklorlıq shıgarmaları awızdan – awızǵa kóship, óz boyına salıstırıw, teńew quşaǵan kóp óana kórkemlew quralların jámlegen. Sonlıqtan ol kóbinese aytıwǵa qolay, tili jeńil tez yadda qalatuǵın, tásırsheń tayın qatarlar bolıp keledi. Sonıń menen birge balalar folklorlıq qosıqlarınıń qaysı túrin alıp qarasańda tereń tárbiyalıq mazmunǵa iye boladı. Bul qosıqlardıń hár bir qatarı balalarǵa tárbiyalıq tásır jasap otıradı.

Bul folklorlıq shıgarmalar qaysı dáwirde bolsa da balalar turmısına tásır jasap kelip, olardıń ruwxıy dúnyasına málım bir dárejede juwap bererlik bolıp keledi. Juwmaqlap aytqanda balalar folklorlıq shıgarmaları xalıq penen birge jasap, onıń ómir turmıslıq tariyxıynıń belgilerin kórsetetuǵın janr bolıp esaplanadı.

MODERN SCIENCE
& RESEARCH

• ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI •
ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

Man'lay shertpek

S. Palwanov muzikası.

Moderato

Moderato

5
Ke - wil - de - gi ko'z be - nen ser - lep, ser - lep qa - ran' - lar

9
sez gir - bol - san' se - zip al, kim shert - ke - nin, ya - ran - lar.

13 [1.] [2.]

17 Man' lay shert-pekk de-gen - de

T.S.M.

• ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI •
ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

2

21

25

29

1. Hey 2. Hey.

Kewildegi kóz benen serlep serlep qarańlar,
Sezgir bolsań sezip al, kim shertkenin yaranlar.
Mańlay shertpek degende, mańlay shertpek yaranlar.
Sezgir bolsań, sezip al kim shertkenin yaranlar,

MODERN SCIENCE
& RESEARCH

REFERENCES

1. Esemuratov B. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY ON THE BASIS OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY AS AN EXAMPLE OF KARAKALPAK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 835-840.
2. Esemuratov B. EDUCATION OF YOUNG PEOPLE TO PATRIOTISM, COURAGE, AND FREEDOM THROUGH SPOONS PERFORMED BY OTHERS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 197-202.
3. Ospanova R. THE SITUATION OF USING THE CREATIONS OF COMPOSER MUKHTOR ASHRAFIY AND DONI ZOKIROV IN MUSIC LESSONS //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 190-196.
4. Ospanova R. WAYS OF DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF MUSIC EDUCATION PEDAGOGY //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 822-828.
5. Jiyenbaevich M. I. The evolution of music pedagogy of the karakalpak people: Historical and theoretical aspects //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2021. – T. 11. – №. 10. – C. 27-32.
6. Jiyenbaevich M. I. Competence-based approach in higher musical and professional education //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 4. – C. 42-47.
7. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – C. 65-69.
8. Jiyenbaevich M. I. COMPETENCE-BASED APPROACH IN HIGHER MUSICAL AND PROFESSIONAL EDUCATION //PROMINENCE OF INFORMATION BASES& MEDIA ASSESSMENTS IN THE POST CONFLICT MARKETING ENVIRONMENT.
9. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – C. 65-69.
10. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
11. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.

• ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI •
ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

12. Ануаровна О. Р. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚ КҮЙЛАРИ ВОСИТАСИДА БОЛАЛАР ИЖОДКОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. – 2023.
13. Anuarovna U. E. IMPROVING THE MECHANISMS OF EDUCATING STUDENTS IN THE SPIRIT OF INTER-ETHNIC HARMONY BASED ON NATIONAL MUSIC IN THE CONDITIONS OF ETHNO-CULTURAL RELATIONS //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – Т. 3. – №. 09. – С. 329-333.
14. БОЛАЛАР Қ. Х. К. В., РИВОЖЛАНТИРИШ И. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. – 2023. – Т. 2181. – С. 3906.
15. Ospanova R. DEVELOPMENT OF CHILDREN'S CREATIVITY THROUGH BLACK FOLK SONGS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 70-73.
16. Nawrizbaeva A. A. THE PERFORMANCE SKILLS OF KARAKALPAK BAKSHIS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 906-910.
17. Nawrızbaeva A. A. BAQSÍ, SÁZENDE GENJEBAY TILEWMURATOVTÍN ACTQARÍWSHÍLÍQ METHODS //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 218-223.
18. Muxammetdinova L. THE DEVELOPMENT OF THE ART OF GIVING IN NORTHERN PAKISTAN AS AN EXAMPLE OF THE YEARS OF INDEPENDENCE //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 9. – С. 74-78.
19. Maxamatdinovna M. L. FOLKLORE AS A SPECIAL FORM OF CREATIVITY //International Journal of Advance Scientific Research.–2023.–Т. 3. – №. 09. – С. 282-284.
20. Makhammatdinovna M. L. As a Means of Providing Aesthetic Education to the Students of the Art of Embroidery //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 149-152.
21. Askarova Z., Maxamatdinova L. Ceremonies Solemnly Held in Connection with Public Holidays //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 181-183.
22. Махамматдинова Л. ЎЗБЕК ВА ҚОРАҚАПОҚ МУСИҚА МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА БАСТАҚОРЛАРНИНГ ҚЎШГАН ҲИССАСИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 782-786.
23. Есанов М. ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННЫХ КАЧЕСТВ ЛИЧНОСТИ СРЕДСТВАМИ МУЗЫКИ //Oriental Art and Culture.–2023.–Т. 4. – №. 1. – С. 719-725.
24. Ayapova K., Yesanov M. Organization of Music Lessons by the Teacher in Various Ways //Miasto Przyszłości. – 2022. – Т. 27. – С. 189-191.

• ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI •
ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

25. Esanov M., Ametov A. DOIRA SAN'ATINING RIVOJLANISHI VA TARIXI //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 729-733.
26. Есанов М. Знание особенностей воздействия музыкального искусства на человека //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 767-771.
27. Есанов М. О. ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛҒУЛАРИДА ИЖРОЧИЛИК ТАРИХИ //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 578-584.
28. АЛЛАМБЕРГЕНОВА Г. ҚАРАҚАЛПАҚ БАҚСЫСЫ СӘЛМЕНБАЙ САДЫҚОВТЫҢ ДӨРЕТИҮШИЛИК ЖОЛЫ //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 10. – С. 112-117.
29. Allambergenova G. THE LIFE AND CAREER OF COMPOSER OSERBAI ALLANAZAROV //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 217-224.
30. Allambergenova G. GOALS AND OBJECTIVES OF MUSIC EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 849-855.
31. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
32. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 386-392.
33. Sag'inbaevna T. S. Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – Т. 18. – С. 39-41.
34. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
35. Saginbaevna T. S. Management and study of culture and art. – 2022.
36. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
37. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
38. Qudenov R. QORAQALPOQ XALQ QO'SHIQLARI ASOSIDA YOSHLARNI TARBIYALASH //«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ». – 2023.

• ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM ISTIQBOLLARI •
ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

39. Kudenov R. WAYS TO TEACH FOURTH GRADERS A SINGING LESSON //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 225-232.
40. Kudenov R. METHODS OF CONDUCTING A MUSIC CULTURE LESSON IN THE FOURTH GRADE //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 856-861.
41. Шыныбеков А. САМАРАЛИ НАТИЖАГА ЭРИШИШДА ЎҚУВЧИЛАР УЧУН ПЕДАГОГИК ВОСИТАЛАР //Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры. – 2023. – Т. 3. – №. 11. – С. 76-79.
42. Shinibekov A. QORAQALPOQ MUSIQA MADANIYATIDA MILLIY OGZAKI IJODINING GAVDALANISHI //Miasto Przyszłości. – 2023. – T. 39. – C. 204-206.
43. Shinibekov A. Historical and Social Events in Folklore Works from the Point of View of People's Relationships //Miasto Przyszłości. – 2022. – T. 27. – C. 199-201.
44. Шыныбеков А. Қорақалпоқлар санъатининг сарчашмалари Шарқий Европа ва Осиё қадимий маданияти билан чамбарчас боғликлиги //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 910-915.

MODERN SCIENCE
& RESEARCH